

Звільняються від оподаткування ввізним митом операції, пов'язані із ввезенням товарів на митну територію України товарів для вільного обігу (крім алкогольних напоїв, тютюнових виробів у відповідності до чинного законодавства) [4].

Також, для підтримки та оновлення економіки України було введено ліцензування товарів та зміна обсягу квот щодо товарів, експорт яких підлягає ліцензуванню. Відповідно до нововведень до заборонених товарів на експорт віднесли: срібло, золото, рідке паливо (мазут), природний газ українського походження, гречку, споживчу сіль [5].

Зазнали значного обмеження експортні надходження відходів або брухту дорогоцінних металів, антрациту, кам'яного вугілля та брикетів, котунів, аналогічних видів твердого палива одержаних з нього. Крім того, затверджено обов'язкове ліцензування наступних товарів: м'яса та яєць курей; великої рогатої худоби та її м'яса; окремих видів м'ясних продуктів; проса; цукру; вівса; жита; окремих видів мінеральних, хімічних добрив [6].

Отже, підсумовуючи вищенаведене, вважаємо першочерговим завданням проведення аналізу переорієнтації Української ринкової економіки, на стан якої суттєво вплинуло зменшення обсягів експорту металів та продуктів харчування. Стимулювання відбувається звільненням від оподаткування даних операцій на митній території України та застосуванням нульової ставки на експорт таких товарів. Дістаємо висновку, що податкову політику держави доцільно розглядати як мистецтво компромісу між взаємовиключними вимогами: по одній шкалі (шкала абсцис) - «економічна ефективність – соціальна справедливість», по іншій (шкала ординат) - «ефективність адміністрування – зручність та простота сплати податків».

Список використаних джерел: 1. Громов О. Міжнародна торгівля: жива всім ворогам на зло URL: <https://ukurier.gov.ua/uk/articles> (дата звернення 11.11.2022 р.). 2. Доходи держбюджету України URL: <https://index.minfin.com.ua> (дата звернення 12.11.2022 р.). 3. Кириєвський О. Зміни у сфері ЗЕД під час війни URL: <https://buh.ligazakon.net/> (дата звернення 11.11.2022 р.). 4. Митний кодекс України. URL: <https://zakon.Rada.Gov.Ua/laws/show/4495-17#text> (дата звернення 11.11.2022 р.). 5. Про заборону ввезення на митну територію України товарів, що походять з російської федерації: Постанова Кабінету Міністрів України від 30.12.2015 р. № 1147. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/view/KP151147?an=1> (дата звернення 11.11.2022 р.). 6. Про затвердження переліків товарів, експорт та імпорту яких підлягає ліцензуванню, та квот на 2022 рік: Постанова Кабінету Міністрів України від 29.12.2021 р. № 1424. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/view/kp211424?an=1> (дата звернення 11.11.2022 р.). 7. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо вдосконалення законодавства на період дії воєнного стану: Закон України від 24.03.2022 р. № 2142-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2142-20#Text> (дата звернення 11.11.2022 р.).

УДК 336

Зеленкова К. В., здобувачка вищої освіти 3 курсу, група ФАМ-201

Науковий керівник: **Акименко О. Ю.**, д-р екон. наук, доцент кафедри економіки, обліку і оподаткування

Національний університет «Чернігівська політехніка», м. Чернігів, Україна

ВПЛИВ НА РІВЕНЬ ТІНЬОВОЇ ЕКОНОМІКИ ПОДАТКОВИХ ІНСТРУМЕНТІВ

Ключові слова: податкові методи, тіньова економіка, податки, інструменти, підприємницька діяльність.

У нашому житті ми часто зустрічаємось з поняттям «економіка». Також існує економіка, що безпосередньо не спостерігається – це різні види діяльності, про які аналітичні відомства не мають офіційних даних. Наразі інколи різні підприємства, з метою зменшення кількості оплачуваних податків, вдаються до застосування різних методів досягнення заповітної цілі, а саме - не реєструють свою підприємницьку діяльність, проводять певні операції без офіційних повноважень, займаються найманням працівників на роботу без оформлення та виплачують заробітну плату «в конверті» [1].

Визначення поняття «тіньова економіка» має не одну інтерпретацію. Так, під тіньовою економікою (англ. Black economy, Ghost economy, Shadow economy, Non-observed economy) прийнято розуміти господарську діяльність, яка здійснюється поза державним контролем та об-

ліком та не відображається в офіційній статистиці. «Тіньовим» підприємствам притаманні наступні риси: (1) вони не перерозподіляють власних доходів до бюджетів та державних цільових фондів; (2) не сплачують податки; (3) збільшують власні прибутки [2]. В англійських країнах так називається неофіційна (паралельна, підпільна) економіка, у французьких виданнях – прихована економіка, в Німеччині – підземна (тіньова, неформальна, друга) економіка, у Польщі – «шарова» економіка, в пострадянських країнах – кримінальна, тасмна, необлікована [2-4]. Різноманітні підходи до визначення тіньової економіки сформували безліч поглядів на проблему тінізації економіки. Неформальна економіка, яка у вітчизняних дослідженнях найчастіше називається «тіньовою», була і є предметом постійних обговорень представниками різних наукових шкіл, серед яких: А. Базиліук, О. Барановський, В. Бородюк, З. Варналій, В. Гончарова, А. Горщак, Е. Дидоренко, О. Коваленко, В. Мамутов, В. Мандибуря та ін. Однак, є необхідність подальшого дослідження питань неформальної економіки в контексті генезису [3].

Наочне бачення рівня тіньової економіки представлено на інфографіці (рис. 1). Так, в Україні за період січень-червень 2021 р. рівень тіньової економіки залишається на рівні аналогічного періоду минулого року - 31 % від обсягу офіційного валового внутрішнього продукту. Представники влади стверджують, що ця стабільність свідчить про пристосування суб'єктів господарювання до роботи в умовах обмежених дій та їх винахідливість у пошуку нових способів та методів тіньової діяльності [4].



Рис. 1. Рівень тіньової економіки в Україні [3]

Останнім часом аналітики зазначають певні позитивні риси у сфері детінізації економіки, які проявляються в наступному: (1) вирівнюванні перепадів в економічній кон'юнктурі; (2) пом'якшенні певних соціальних суперечностей за рахунок нелегальної зайнятості; (3) легалізації тіньового капіталу, який у подальшому обкладається податками. Водночас зазначені риси характеризуються тимчасовістю і не можуть бути основою для сталого економічного розвитку.

Матеріали здійсненого обстеження дозволяють узагальнити напрямками протидії тінізації глобальної економіки, серед яких:

- проведення ґрунтовної оцінки масштабів тіньової економічної діяльності, їх впливу на формальну економіку шляхом національних аудитів економік країн;
- оцінювання національних систем регулювання оподаткування, дозволів на роботу, навколишнього середовища, захисту охорони праці, захисту прав споживачів, прав інтелектуальної та промислової власності, визначення їх варіантів щодо спрощення та зменшення витрат на відповідність;
- дослідження впливу праці мігрантів (зокрема дешевої праці) на національний добробут та дотримання корпоративних стандартів праці;
- запровадження спеціальної допомоги щодо інтегрування вразливих груп населення;
- посилення електронного моніторингу та контролю грошових потоків банків та інших фінансових установ;

- запровадження жорсткіших правил щодо готівкових транзакцій та збільшення штрафів за незадекларовані й необліковані готівкові рахунки;
- нарощування взаємодії, інформаційного обміну, обміну кращою практикою щодо моніторингу, дізнання та кримінального переслідування між регіональними, національними та міжнародними правоохоронними органами;
- посилення контролю за транзакціями при наявній участі офшорних юрисдикцій;
- удосконалення правил та норм функціонування фінансових ринків, забезпечення прозорості фінансових інструментів;
- вдосконалення актів нормативно-правового забезпечення в питаннях лобіювання та діяльності професійних асоціацій, управління державним майном тощо [5].

Як підсумок зазначимо, що поширення тіньової економіки негативно позначається на дієвості механізмів та інструментів як глобального управління, так і управління національними економіками, а пріоритетами детінізації економіки має стати детінізація фінансових потоків, легалізація ринку праці та детінізація земельних відносин.

Список використаних джерел: 1. Що таке тіньова економіка (2022): вебсайт. URL: <https://kse.ua/ua/community/stories/shho-take-tinova-ekonomika-i-skilki-vona-krade-vid-vvp/> (дата звернення 07.11.2022). 2. Тіньова економіка (2022): вебсайт. URL: <http://surl.li/dqfmc> (дата звернення 07.11.2022). 3. Тіньова економіка та напрями її подолання (2022): вебсайт. URL: <http://surl.li/dqfjo> (дата звернення 07.11.2022). 4. Як змінювався рівень тіньової економіки в Україні (2022): вебсайт. URL: <https://www.slovoidilo.ua/2021/12/07/infografika/ekonomika/yak-zminuyavsvya-riven-tinovoji-ekonomiku-ukrayini> (дата звернення 07.11.2022). 5. Тіньова економіка, масштаби та напрями її подолання (2022): вебсайт. URL: <https://niss.gov.ua/sites/default/files/2012-03/TEN.indd-532d7.pdf> (дата звернення 07.11.2022).

УДК 336.22:334.726(477)

Костюченко І. А., здобувачка вищої освіти гр. МОА-221

Науковий керівник: **Сакун О. С.**, д-р екон. наук, доцент

Національний університет «Чернігівська політехніка», м. Чернігів, Україна

ОСОБЛИВОСТІ ОПОДАТКУВАННЯ ТРАНСНАЦІОНАЛЬНИХ КОРПОРАЦІЙ В УКРАЇНІ

***Ключові слова:** оподаткування, транснаціональні корпорації, податок на прибуток, гармонізація, податкова система.*

Під транснаціональною компанією (ТНК) розуміють масштабне об'єднання, що використовує у своїй діяльності міжнародний підхід, передбачає формування й ефективний розвиток міжнародного виробничо-збутового, торговельного та фінансового комплексу з єдиним центром прийняття рішень в країні базування, а також філіями, представництвами та дочірніми компаніями в інших країнах [1]. ТНК є найбільшими компаніями і переважно з єдиним національним акціонерним капіталом і характером контролю над діяльністю всієї корпорації.

Стимулювання діяльності транснаціональних корпорацій є одним із чинників залучення в Україну іноземних інвестицій. Лідуючі позиції у 2021 р. займають такі корпорації, як McDonald's, Nestle SA., British American Tobacco, Samsung, Toyota, Nokia, Metro Cash&Carry, HewlettPackard, Pepsi Cola та ін.[2].

Найбільш інвестиційно привабливими серед іноземних інвесторів в Україні є такі галузі економіки: харчова промисловість та переробка сільськогосподарської продукції - 15,7% від загального обсягу залучених в Україну прямих іноземних інвестицій; торгівля – 15,6%; фінансова сфера – 8,5%; машинобудування - 8,0%; транспорт – 7,6%; металургія та металообробка - 5,4%; операції з нерухомістю – 4,6%; хімічна та нафтохімічна промисловість – 4,1 % [2, с. 35].

Тенденції з гармонізації податкової політики та українського податкового законодавства були зумовлені міжнародною економічною інтеграцією. Відповідно до міжнародної гармонізації податкової політики були встановлені стандартні основи оподаткування: координація податкової політики окремих держав; зближення рівнів оподаткування; уніфікація методик визначення бази оподаткування; узгодження критеріїв надання податкових пільг.